

Utlåtande 2016:24 RI (Dnr 106-886/2015)

Miljö- och klimatsäkra maten

Motion (2015:36) av Karin Ernlund (C)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2015:36) av Karin Ernlund (C) om att miljö- och klimatsäkra maten anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Karin Ernlund (C) föreslår i en motion att kommunfullmäktige beslutar att ställa krav på att kött som köps in i Stockholms stad är producerat enligt de svenska djurskyddsreglerna och att utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret instämmer i motionärens synpunkter om att det är angeläget att värna om djurskydd och främja god matkvalitet i stadens verksamheter och att detta ingår i arbetet med förslag till nytt miljöprogram samt upphandlingsprogram med tillhörande tillämpningsanvisningar.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår att motionens anses besvarad eftersom det redan i praktiken finns en strategi för att minska matens miljö- och klimatpåverkan.

Servicenämnden instämmer i att det är angeläget att så långt det är möjligt värna om djurskyddsfrågorna och att främja en hög matkvalitet. Det är dock inte möjligt i nuläget att vid upphandling ställa samtliga de krav på producenter som föreskrivs enligt den svenska djurskyddslagstiftningen.

Socialnämnden anser att det är viktigt att arbeta strategiskt för ett klimatsmart Stockholm såväl vad gäller mat som uppvärmning, transporter, ren luft och rent vatten och konstaterar att arbete pågår i staden med den inriktning som efterfrågas i motionen.

Utbildningsnämnden konstaterar att djurskyddskrav i nuvarande upphandling av livsmedel har ställts utifrån Konkurrensverkets (tidigare Miljöstyrningsrådets) kriterier, men att krav på svenska djurskyddsregler däremot inte kan ställas vid utformning av förfrågningsunderlag då detta anses som diskriminerande mot producenter i andra EU/EES-länder.

Äldrenämnden anser att frågan måste utredas noga, eftersom rättspraxis inte ger ett helt entydigt svar på frågan om i vilka fall det är möjligt att ställa sådana krav i en upphandling, även om sådana krav i och för sig inte är rättsstridiga. Äldrenämnden anser också att staden i budgeten för år 2015 redan fattat beslut om att utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat, varför det inte behövs ett nytt beslut i frågan.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att det är viktigt med djurskyddskrav, men konstaterar att reglerna för offentlig upphandling är komplexa och flera rättsfall visar på svårigheter att ställa välavvägda djurskyddskrav. Nämnden anser att stadsledningskontorets och serviceförvaltningens experter är bäst lämpade att avgöra hur stadens målsättningar omsätts i upphandlingskrav.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd konstaterar att de förslag som skribenten ställer, gällande stadens matupphandling, ligger utom räckhåll för förvaltningen att tillmötesgå.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på motionens förslag att Stockholms stad vid upphandling av kött ställer krav på att köttet producerats enligt svensk djurskyddslagstiftning, förutsatt att det är möjligt enligt lagen om offentlig upphandling (LoU).

Mina synpunkter

Vi har höga ambitioner att göra Stockholm till en klimatsmart och hållbar stad och har fått flera erkännanden internationellt för vårt miljöarbete. Dock är det i

det nu gällande rättsläget problematiskt att ställa krav på att kött ska vara producerat enligt svenska djurskyddsregler, då det strider mot bland annat EU-rätten.

Just nu pågår arbetet med att ta fram ett miljöprogram för stadens verksamheter. Efter att programmet beslutats i kommunfullmäktige under året kommer nya indikatorer att läggas fast och målen för verksamhetsområdena justeras.

Även det nya upphandlingsprogrammet och de tillhörande tillämpningsanvisningarna har betydelse för stadens miljöarbete. Anvisningarna har tagits fram delvis för att möjliggöra en hållbar upphandling av animaliska produkter.

Våra ambitioner att värna djurskyddsfrågorna samt att arbeta för en hög matkvalitet, utan att bryta mot EU-rätten och lagen om offentlig upphandling, kommer med hjälp av dessa två långsiktiga styrdokument att underlättas.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2015:36) av Karin Ernlund (C) om att miljö- och klimatsäkra maten

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2015:36) av Karin Ernlund (C) om att miljö- och klimatsäkra maten anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 10 februari 2016

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Ulrika Gunnarsson

Ersättaryttrande gjordes av Karin Ernlund (C) enligt följande.

Hade jag haft yrkanderätt hade jag yrkat

Att tillstyrka motionen
Att därutöver anföra

Motionens förslag syftar till att miljö- och klimatsäkra maten i stadens verksamheter genom att bland annat värna om svenskt djurskydd vid upphandling. Vi kan konstatera att detta är en ambition som delas av stadens berörda förvaltningar. Samtidigt kan vi notera att ansvarigt borgarråd visar en tydlig brist på politisk vilja att föra frågan framåt.

Det är hoppningivande att EU:s nya upphandlingsdirektiv öppnar dörrar för att kunna ställa tydligare krav på djurskydd vid offentliga upphandlingar. Redan idag finns lagligt utrymme för detta och fler svenska kommuner har gått före och ställer dessa krav. Ändå är det önskvärt att det juridiska läget klaras ut och att tydligare rekommendationer och riktlinjer kan tas fram.

Att minska användningen av antibiotika är en livsviktig fråga. Om inte överanvändningen av antibiotika upphör riskerar sjukvården att förlora ett av sina viktigaste verktyg och sjukdomar som idag enkelt behandlas kan återigen bli livshotande.

Det är dessutom orimligt att Stockholms stad inte skulle ställa samma höga krav på djurskydd vid upphandling som den svenska lagstiftningen ställer på svenska bönder.

Ansvarigt borgarråd hänvisar till stadens miljöprogram för 2016-2019 som just nu är på remiss i stadens nämnder. Tyvärr kan vi inte ta denna hänvisning på allvar efter läsning av miljöprogrammet. Våra farhågor att frågan om klimat och djurskydd inte tas på allvar besannas genom upptäckten att vänstermajoriteten, precis som i innevarande budget, enbart fokuserar på ekologisk mat i sina mål och prioriteringar. Djurskydd nämns överhuvudtaget inte. Detta visar antingen på okunskap eller på bristen av engagemang för klimatsmart mat och mat fri från antibiotika.

Det är tydligt att staden har ett stort behov av en spetsigare och tydligare strategi för att klimat- och miljösäkra stadens mat.

Remissammanställning

Ärendet

Karin Ernlund (C) anför i en motion att Sverige har en ambitiös djurskyddslagstiftning som värnar djurens välbefinnande men som även främjar matkvaliteten och minskar användningen av antibiotika. Dessa djurregler gäller för producenter av kött men gäller inte för myndigheters upphandling av kött. Utöver djurskydd och krav på ekologisk mat behövs mer säsongsbaserad och närodlat mat för att minska klimatpåverkan från livsmedel.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Karin Ernlund (C) att kommunfullmäktige beslutar att ställa krav på att kött som köps in i Stockholms stad är producerat enligt de svenska djurskyddsreglerna och att utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 november 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har höga ambitioner för att minska stadens miljöpåverkan och kommunfullmäktige har i samband med beslut om budget för 2015 givit kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nytt miljöprogram för Stockholms stad för perioden 2016-2019. Programmet utgör det nionde i ordningen. Ett miljöprogram är långsiktigt och stadsövergripande måldokument som utgör ryggraden för stadens miljöarbete. Programmet skall lägga fast miljömål för stadens verksamhet men syftar inte till att slå fast detaljerade åtgärder.

Kommunfullmäktige har i samband med beslut om budget för 2015 beslutat att andelen ekologiska livsmedel skall uppgå till 50 procent. Detta mål skall inarbetas i förslaget till nytt miljöprogram som en viktig parameter i arbetet med att minska innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor och tjänster.

Utöver förslag till nytt miljöprogram har kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram ett

förslag till nytt upphandlingsprogram. Programmet syftar till att konkretisera hur upphandling ska fungera som styrmedel för hållbar utveckling med hänsyn till affärsmässighet, avtalsförvaltning, arbetsvillkor mm. Parallellt med denna process tas det fram tillämpningsanvisningar för stadens upphandlingsprogram.

Tillämpningsanvisningarna ska ge praktiskt stöd för hur de upphandlingsrelaterade delarna av stadens miljöprogram kan uppfyllas genom kravställande i konkreta upphandlingssituationer. Dessa utgår i sin tur från de kriterier som Upphandlingsmyndigheten tagit fram för att möjliggöra hållbar upphandling av tex animaliska livsmedel.

Sammanfattningsvis instämmer Stadsledningskontoret i motionärens synpunkter om att det är angeläget att värna om djurskydd och främja god matkvalitet i stadens verksamheter och att detta ingår i arbetet med förslag till nytt miljöprogram samt upphandlingsprogram med tillhörande tillämpningsanvisningar.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att anse motionen besvarad med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2015 följande.

- 1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att motionen anses besvarad med vad som anförs i förvaltningens tjänsteutlåtande.
- 2 Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå serviceförvaltningen att införliva motsvarande svenska djurskyddskrav i framtida köttupphandlingar.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Ulrika Hoff (KD) som instämde i förslag till beslut från vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M).

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Krav på djurskydd och antibiotika i upphandling

Stadens upphandling av exempelvis kött styrs av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU). Lagstiftningen har sin grund i EU-rätten och syftar till att säkerställa att upphandlande myndigheter behandlar leverantörer likvärdigt och icke-

diskriminerande och att upphandlingen sker på ett öppet sätt. Det är enligt EU-rätten inte tillåtet att ställa upp krav som omöjliggör för aktörer från andra EU-länder att delta i upphandlingen.

Frågan om en kommun vid en upphandling av mat får ställa strängare djurskyddskrav än vad som gäller i EU ställdes på sin spets i det så kallade "Sigtunamålet" från år 2012 (kammarrätten i Stockholm, mål nr 2841-11). Där förklarade kammarrätten att en upphandlande myndighet har stor frihet när den ställer upp krav i sin upphandling, så länge kraven är kopplade till det som ska upphandlas och inte strider mot grundläggande upphandlingsprinciper, till exempel icke-diskriminering och proportionalitet. Det innebär något förenklat att en upphandlande myndighet inte får ställa krav på att svensk djurskyddslagstiftning ska följas, men att den däremot får ställa specifika krav på djurskydd som motsvarar svensk lagstiftning (i Sigtunamålet ställdes till och med strängare krav än vad som gäller enligt svensk lagstiftning). Dessa krav är då giltiga så länge de är objektiva och relevanta och inte utformade så att de missgynnar utländska producenter.

Under år 2014 antogs nya upphandlingsdirektiv i EU. Dessa ska genomföras i Sverige under våren 2016 och innebär bland annat att det blir lättare att ställa kvalitetskrav – exempelvis avseende djurskydd – vid offentliga upphandlingar. Ansvarig minister har också uttalat att den nya upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att ta fram rekommendationer för upphandlingskrav avseende djurskydd som ska vara åtminstone i nivå med svensk lagstiftning.

Det kommer med andra ord inom kort inte bara bli enklare utan rent av förutsättas att stränga djurskyddskrav ställs upp vid offentlig upphandling. Ingenting hindrar dock staden från att redan under nu gällande lagstiftning ställa krav på djurskydd som motsvarar svensk lagstiftning vid upphandling av kött, så länge det sker på rätt sätt.

Matens klimatpåverkan

Att minimera klimatpåverkan från mat är ett viktigt uppdrag för en kommun som vill agera förebild nationellt och globalt. Enligt FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) står transportsektorn för 14% av utsläppen av växthusgaser medan jordbruk och djurproduktion står för 24%. Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO:s rapport "Livestocks long shadow" (FAO, 2006) beror 18% av världens växthusgasutsläpp på djurhållning. Utsläppen av metagaser beräknas öka med 60% till 2030 på grund av ökade boskapsbesättningar för kött- och mjölkproduktion (om nuvarande konsumtionsmönster fortsätter). Även utsläpp av dikväveoxider beräknas öka med mellan 30-60% fram till år 2030 (FAO, 2003) främst på grund av produktion och användning av naturgödsel.

Jordbruksverkets slutsatser är att metan och kvävgaser från (djurhållning i) jordbruket står för största andelen av jordbrukets växthusgasutsläpp. Dessa är svåra att minska om dagens livsmedelsproduktion behålls.

Livsmedel har en stor klimatpåverkan, i första hand från jordbruk och djurhållning men även från förädling, förvaring, transporter och tillagning.

Naturvårdsverkets beräkningar visat att livsmedelskonsumtionen står för ca en

tredjedel de svenska hushållens utsläpp av växthusgaser.

Det är framför allt två åtgärder som kan minska klimatpåverkan från stadens upphandling och användning av livsmedel; val av råvaror samt att minska andelen mat som slängs.

Åtgärder för att minska klimatpåverkan från livsmedel

Med kostnader enligt stadens kontokoder och SNI-koder var utsläppen från stadens inköp av livsmedel i storleksordningen 30.000 ton CO₂e år 2012. (SLK, december 2013)

För livsmedel finns ett flertal kriterier och märkningar för bland annat ekologi, rättvisa och ursprungsland. Någon motsvarande märkning för klimatpåverkan saknas. Det har gjorts försök att skapa kriterier för klimatmärkning av mat, men det har visat sig vara mycket komplicerat. I dagsläget finns därmed ingen märkning som har bred acceptans. Klimatpåverkan från ekologiska livsmedel motsvarar i stort sett klimatpåverkan från konventionellt odlade livsmedel.

Livscykelanalyser av mat visar entydigt att vissa typer av livsmedel har större klimatpåverkan än andra. Den mest klimatsmarta kosten är vegetarisk. Därför kan det få stor effekt om köttportionerna minskas eller kött byts mot vegetariska alternativ. Genom att äta vegetarisk kost varannan av dagens stora måltider, lunch eller middag, kan utsläppen av växthusgaser från maten halveras.

Samtidigt varierar köttets klimatpåverkan kraftigt beroende på vilket djurslag köttet kommer från. Exempelvis orsakar ett kg nötkött utan ben ungefär nio gånger så mycket utsläpp än ett kg fågelkött. För att minska klimatpåverkan från köttkonsumtionen kan kött som ger låga utsläpp av växthusgaser väljas, t ex kött från icke idisslande djur, vilt och kyckling. Även mejeriprodukter som ost och smör ger relativt höga utsläpp av växthusgaser. Utsläppen av växthusgaser kommer framför allt från kornas fodermältning.

Valet av frukt och grönsaker påverkar också växthusgasutsläppen. Grova och lagringståliga grönsaker och rotfrukter, som är i säsong nästan året om i Norden, påverkar klimatet minimalt. Mer ömtåliga och färska frukter, bär och grönsaker bör väljas när de är i säsong. Frukt och grönt som transporterats med flyg bör undvikas.

Sammantaget är det svårt att komma till någon annan slutsats än att minskad konsumtionen av animalier såsom kött- och mjölkprodukter torde vara en prioriterad åtgärd för kommuner som vill minimera sin klimatpåverkan och agera förebild.

Detta framgår även i den av miljöförvaltningen nyligen publicerade kokboken ”Det Smarta Köket – klimatsmarta tips och recept för Stockholms vardagskockar.” Den delas ut i valda sammanhang till stockholmarna, men kan även användas av matpersonal och andra som arbetar med livsmedel i Stockholms stad.

En övergång till klimatsmarta måltider bedöms inte ge några extra kostnader för staden.

Åtgärder för matsvinn i stadens verksamheter

Förutom att välja livsmedel som har låg klimatpåverkan har åtgärder för minskat svinn

stor effekt för att minska klimatpåverkan.

Inom skola och omsorg delas matsvinnet in i tre kategorier:

1. Tillredningssvinn, det vill säga blast, skal, skadade råvaror och råvaror som förfars
 2. Serveringssvinn, det vill säga mat som lagts upp för servering på exempelvis en buffé och som därefter inte får serveras igen
 3. Tallrikssvinn, det vill säga mat som inte ätits upp på tallrikar
- Åtgärder för att minska svinn från de olika kategorierna skiljer sig åt. Det behövs olika sorters åtgärder inom barnomsorg, skola och äldreomsorg.

De matrester som inte går att undvika kan med fördel användas för biogastillverkning och på så sätt ersätta och bidra till minskad användning av fossila bränslen.

Stadens strategi

Det framgår av stadens budget att staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter. En strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat i kommunala verksamheter ska tas fram under året. Som en del av strategin ska ett ökat utbud av vegetariska livsmedel ska ingå i strategin. Kommunstyrelsen ansvarar för strategin.

Staden ska enligt budgeten även ta fram en ny upphandlingspolicy som tydligt tar avstamp i perspektivet på offentlig upphandling som ett medel att driva utvecklingen i hållbar riktning. Vid upphandling ska det ställas höga miljö- och klimatkrav. Kommunstyrelsen har givits i uppdrag att skyndsamt genomföra en sådan revidering av upphandlingspolicyen så att den kan börja tillämpas så snart som möjligt under 2015.

Livsmedel är en av de utpekade varor som ingår i rapporten (SLK, december 2014) som utgör underlag till arbetet med att göra Stockholms stad till en fossiloberoende organisation 2030. Åtgärder för detta arbete kommer att ingå i det nya miljöprogrammet som ska börja gälla från 2016.

Stockholms stad har även som mål att insamlingen av matavfall ska öka och uppgå till minst 70 procent till 2020, och vara en del i omställningen till en stad där trafiken går på förnyelsebara drivmedel.

Sammantaget kan dessa åtgärder sägas motsvara en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat i Stockholms stad.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2015 har i

huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det är angeläget att så långt det är möjligt värna om djurskyddsfrågorna och att främja en hög matkvalitet. Det är dock inte möjligt i nuläget att vid upphandling ställa samtliga de krav på producenter som föreskrivs enligt den svenska djurskyddslagstiftningen. Skälet är att detta strider mot Lagen om offentlig upphandling (LoU), rättspraxis och EU-rätten eftersom det anses som diskriminerande mot producenter i andra länder.

I motionen föreslås att staden ska utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat. Frågan är viktig och anknyter till stadens miljöarbete och till miljöprogrammets mål avseende giftfria varor, miljöeffektiva transporter, hållbar energianvändning och miljöeffektiv avfallshantering. Den bör därför belysas även i samband med framtagandet av ett nytt miljöprogram för staden.

Vad gäller miljöaspekter i samband med livsmedelsupphandling kan det konstateras att det inte är möjligt att i upphandlingar ställa krav om närodlad mat då detta strider mot LoU. Detta främst av skälet att sådana krav anses vara diskriminerande. Vidare saknas en tydlig definition av vad som menas med närodlad.

Däremot går det att upphandla säsonganpassade livsmedel, där vissa produkter bara finns tillgängliga för inköp under en viss säsong. Här är det viktigt att staden ger information och utbildning till de medarbetare som köper in livsmedel och ansvarar för måltidsverksamhet. Detta för att stimulera till att köpa in och öka andelen säsonganpassade livsmedel, t ex grönsaker och fisk samt till att i övrigt planera måltider och hantera maten på ett miljömässigt hållbart sätt inom verksamheterna.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2015 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren Stina Bengtsson (C), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Karin Ernlund (C) tar i sin motion upp angelägna frågor om kvalitet på den mat som upphandlas i staden och hur man ska minska miljö- och klimatpåverkan från mat. Förvaltningen anser att det är viktigt att arbeta strategiskt för ett klimatsmart Stockholm såväl vad gäller mat som uppvärmning, transporter, ren luft och rent vatten. Arbetet pågår i staden med den inriktning som efterfrågas i motionen.

Kommunstyrelsen samordnar arbetet med att minska stadens klimatpåverkan. Under 2015 utarbetas ett reviderat miljöprogram för perioden 2016-2019 i samverkan

med nämnder och bolagsstyrelser. En klimatfunktion har inrättats under kommunstyrelsen. Den nya klimatfunktionen samordnar utifrån miljöprogrammet stadens verksamheter inom klimatarbetet.

I stadens budget för 2015 anges att andelen ekologisk mat i förskola och skola och på stadens vård- och omsorgsboenden ska öka. Staden verkar för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter. En strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat i stadens verksamheter tas fram under 2015.

Utredning pågår om hur Stockholm ska använda offentlig upphandling som ett styrmedel att driva utvecklingen i hållbar riktning. Kommunstyrelsen beslutade 17 juni 2015 om PM Inriktningsbeslut avseende nytt program för upphandling och inköp samt Vita jobb-modellen. Utgångspunkten är att kvaliteten i verksamheterna ska stärkas. Det pågående arbetet med programmet utgår från att det ska fungera som en långsiktig målbild och inte kräva återkommande revidering.

Ambitionen att Stockholm ska vara en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö genomsyrar all verksamhet i staden. Det ska vara enkelt att välja en miljövänlig livsstil för stockholmarna och stadens nämnder och bolag ska utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till som svar på remissen.

Ersätтарыtrande gjordes av John Kåberg (C), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Det är av stor vikt att skolorna visar vägen för bra matvanor såväl ur pedagogisk synvinkel som ur ett folkhälsoperspektiv. Därför är det viktigt att skolorna gör rätt val då de väljer livsmedel, komponerar sina matsedlar, tillagar, presenterar och serverar maten. Det är stora volymer mat som dagligen tillagas och serveras till stadens elever och anställda.

Skolmåltider regleras, i tillägg till lagstiftningen, genom flera styrdokument som även omfattar måltidernas miljö- och klimatpåverkan. Uppföljningen sker inom stadens integrerade ledningssystem. Utbildningsnämnden tog år 2012 beslut om riktlinjer för skolmåltider. Även Stockholms stads miljöprogram för åren 2012-2015 omfattar mål som gäller för skolmåltiderna, såsom andelen ekologiska livsmedel. Miljöprogrammet revideras för närvarande.

Av riktlinjerna för skolmåltider framgår bland annat att lunchen helst ska bestå av

två rätter, varav den ena vegetarisk. Matsedlarna ska vara säsonganpassade och enheterna ska sträva efter att öka mängden vegetabiliska samt ekologiska livsmedel.

Utbildningsförvaltningen har under ungefär ett års tid arbetat med ett större miljöprojekt med inriktning på svinn, ekologiska inköp och ökad användning av vegetabiliska livsmedel. Satsningen visar att enheterna kan arbeta både hälsosamt och miljövänligt. Andelen ekologiska livsmedel har successivt ökat.

I nuvarande upphandling av livsmedel har djurskyddskrav ställts utifrån Konkurrensverkets (tidigare Miljöstyrningsrådets) kriterier. Dessa reglerar bland annat krav på djurhållningen. Krav på svenska djurskyddsregler kan däremot inte ställas vid utformning av förfrågningsunderlag då detta anses som diskriminerande mot producenter i andra EU/EES-länder.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att beslutet justeras omedelbart.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2015 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till som svar på remissen.

Ersätтарыttrande gjordes av Alfred Askeljung (C), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen anser att det är angeläget att minska miljö- och klimatpåverkan från mat som staden köper in till sina verksamheter. Det är också av vikt att kött som staden införskaffar lever upp till de svenska djurskyddsreglerna.

Enligt stadens budget för år 2015 ska vid upphandling ställas höga miljö- och klimatkrav. Vidare anges i budgeten att staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan och samt utarbeta en strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat inom sina verksamheter.

Vad gäller frågan om att kött som staden införskaffar ska vara producerat i enlighet med svenska djurskyddsregler är rättspraxis i vissa delar spretande. Det som dock är av vikt att konstatera i sammanhanget är att det är möjligt för en upphandlande myndighet att ställa strängare krav på djurskydd än de miniminivåer som följer av EU:s regelverk. Dock ska kraven i den upphandlande myndighetens förfrågningsunderlag kunna kontrolleras effektivt för att vara förenliga med upphandlingslagstiftningen och unionsrätten. Kraven ska också vara kopplade till kontraktsföremålet och uppfylla kraven på bl.a. likabehandling, proportionalitet och transparens. Det kan således finnas vissa juridiska hinder mot att ställa krav på att kött som staden köper in ska vara producerat i överensstämmelse med svenska djurskyddsregler.

Äldreförvaltningen anser att frågan om krav på att kött som staden handlar upp ska ha producerats i överensstämmelse med reglerna i den svenska djurskyddslagstiftningen måste den frågan utredas noga. Detta, eftersom rättspraxis inte ger ett helt entydigt svar på frågan om i vilka fall det är möjligt att ställa sådana krav i en upphandling, även om sådana krav i och för sig inte är rättsstridiga. Det är därför äldreförvaltningens uppfattning att staden ska utreda frågan grundligt innan man börjar ställa krav på att kött som köps in till staden är producerat enligt svenska djurskyddsregler. Äldreförvaltningen anser också att staden i budgeten för år 2015 redan fattat beslut om att utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat, varför det inte behövs ett nytt beslut i frågan.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 följande.

1. Att staden beaktar svensk djurskyddslag vid upphandling av kött
2. Att staden beaktar klimatpåverkan vid upphandling av mat
3. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Kristina Lutz (M) m.fl., Jesper Svensson (FP) m.fl., Gunnar Caperius (C) och Johan Sunbring (KD) som yrkade bifall till förvaltningens förslag.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 juli 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Generellt anser förvaltningen att det är viktigt med djurskyddskrav och arbetet för att minska överanvändning av antibiotika. Förvaltningen instämmer även i att det är viktigt att matens klimatpåverkan minskar. Reglerna för offentlig upphandling är komplexa och flera rättsfall visar på svårigheter att ställa välavvägda djurskyddskrav. Stadens livsmedelsupphandling genomförs av serviceförvaltningen. Förvaltningen anser att stadsledningskontorets och serviceförvaltningens experter är bäst lämpade att avgöra hur stadens målsättningar omsätts i upphandlingskrav.

Förvaltningen arbetar utifrån kommunfullmäktiges riktlinjer för upphandling.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22

oktober 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har tagit del av motionen och kan konstatera att de förslag som skribenten ställer, gällande stadens matupphandling, ligger utom räckhåll för förvaltningen att tillmötesgå.

Förvaltningen konstaterar vidare att den använder sig av stadens ramavtalade leverantörer i samband med inköp av matvaror. Inom det upphandlade varusortimentet finns vissa möjligheter att påverka inköpen i den riktning som skribenten önskar. Att helt och hållet tillmötesgå skribentens krav vid inköp av mat, är dock bara möjligt i samband med att ny upphandling genomförs. Förvaltningen emotser därför de direktiv som ges i samband med att en ny central upphandling av matleveranser aktualiseras.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Birgitta Sevefjord (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Michelle Jangmyr (Fi) som instämde i det särskildai uttalandet.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att det är högst angeläget att värna om djurskyddsfrågorna och att främja en hög matkvalitet. Förvaltningen inser det problematiska med överanvändningen av antibiotika inom djurhållningen då det på sikt kan leda till utveckling av resistent bakterier. Förvaltningen ser därför positivt på motionens förslag att Stockholms stad vid upphandling av kött ställer krav på att köttet producerats enligt svensk djurskyddslagstiftning. Detta förutsätter naturligtvis att det är möjligt enligt Lagen om offentlig upphandling (LoU).

I motionen föreslås även att staden ska utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat. Förutom att stadens verksamheter köper in ekologiska livsmedel, skulle en ökad andel inköpta närodlade och säsonganpassade livsmedel i stadens verksamheter bidra till att minska klimatpåverkan från mat. Förvaltningen ser

positivt på förslaget att staden utarbetar föreslagen strategi. Förvaltningen anser vidare att stadsledningskontorets och serviceförvaltningens experter är bäst lämpade att avgöra hur stadens målsättningar kan omsättas i upphandlingskrav. Förvaltningen följer därefter de riktlinjer för upphandling som kommunfullmäktige fastställt.

I samband med framtagandet av det nya miljöprogrammet för staden bör frågeställningen om en minskad miljöpåverkan från mat belysas.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) enligt följande.

Vice ordföranden Jonas Naddebo (C) och Lars Jilmstad m.fl. (M) föreslår att nämnden beslutar enligt följande:

- 1 Att tillstyrka motionen.
- 2 Att därutöver anföras:

Centerpartiet föreslår att Stockholms stad ska ställa krav på att kött som köps in till staden ska vara producerat enligt de svenska djurskyddsreglerna samt att kommunfullmäktige utarbetar en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från maten. I förvaltningens svar redogörs för hur klimatet påverkas av matproduktion samt vilket arbete som pågår och planeras.

Det är hoppgivande att EU:s nya upphandlingsdirektiv öppnar dörrar för att kunna ställa tydligare krav på djurskydd vid offentliga upphandlingar. I utformandet av de svenska reglerna är det viktigt att Stockholms stad kan ge uttryck för att den nya upphandlingsmyndigheten ska tydliggöra riktlinjer gällande möjliga upphandlingskrav på djurskydd i nivå med svensk lagstiftning. En livsviktig fråga för framtida mat- och köttproduktion i Sverige. Som förvaltningen påpekar är det dock ingenting som under nu gällande lagstiftning hindrar staden att ställa krav på djurskydd som motsvarar svensk lagstiftning. Vi är angelägna om att stadens verksamheter har kunskap om detta faktum.

Förvaltningen redovisar pågående arbete och hävdar att de sammantagna åtgärderna kan sägas motsvara en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat i Stockholms stad. Vi anser detta problematiskt då vänstermajoriteten i innevarande budget enbart fokuserat på ekologisk och vegetarisk mat när de satt upp mål och prioriteringar. Detta är otillräckligt, därför vidhåller vi att det behövs en bredare strategi för att minimera klimatpåverkan från all sorts mat.

Socialnämnden

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren Stina Bengtsson (C) enligt följande.

Om jag hade haft förslags- och rösträtt hade jag föreslagit att socialnämnden skulle bifalla motionen.

Den mat som Stockholm serverar är viktig för miljön, hälsan och välbefinnandet. Maten ska vara god och tilltalande och samtidigt nyttig. Det är en förutsättning för lärande och koncentration i skolan. För de äldre är maten ofta en viktig del i vardagen och för alla människor är maten en förutsättning för välmående och hälsa.

Utöver det viktiga i att maten är god och nyttig behöver Stockholm ta sitt ansvar för att ställa högre miljökrav på maten som kommunen upphandlar.

Det är positivt att miljö, klimat och djurskydd finns med som komponenter i det arbete som nu pågår i framtagandet av ett nytt miljöprogram. Centerpartiet ser dock ingen anledning med att invänta det utredningsarbetet, Stockholm kan redan nu vara tydliga med att svenska djurskyddskrav också ska vara krav vid upphandlingar.

Vi uppfattar att förvaltningen delar Centerpartiets ambitioner och hoppas att den politiska ledningen också gör det. Hittills har vi bara kunnat läsa om höga krav på ekologisk mat, inget fel med det, men det är långt ifrån tillräckligt. Centerpartiet har högre ambitioner, låt Stockholm bli ett föredöme när det gäller upphandlingar av mat!

Utbildningsnämnden

Ersättaryttrande gjordes av Johan Kåberg (C) enligt följande.

Centerpartiet föreslår dels att Stockholms stad ska ställa samma krav på djurskydd på den mat vi köper in som den svenska staten ställer på svenska bönder. Dels föreslår vi en strategi för minskad miljö- och klimatpåverkan.

Vänstermajoriteten har i sin budget för 2015 enbart fokuserat på ekologisk mat när de satt upp sina mål och prioriteringar. Det anser vi är otillräckligt och därför behövs det en bredare strategi. Staden ska under 2015 revidera sin upphandlingspolicy för att driva utvecklingen i hållbar riktning. I det arbetet vill vi inarbeta ännu fler krav på djurskydd vid upphandlingarna än de som förvaltningen pekar på redan genomförs. Därav förslagen i vår motion.

Äldrenämnden

Ersättaryttrande gjordes av Alfred Askeljung (C) enligt följande.

Om jag hade haft yrkanderätt hade jag yrkat på att bifalla motionen och därutöver anföra följande

Centerpartiet föreslår dels att Stockholms stad ska ställa samma krav på djurskydd på den mat vi köper in som den svenska staten ställer på svenska bönder. Dels föreslår vi en strategi för minskad miljö- och klimatpåverkan.

I förvaltningens svar får vi en positiv inställning till vår ambition om ett fullgott djurskydd för den mat vi köper in. Det tackar vi för. Men vi saknar konkreta åtgärder för att möta de förslag som motionen innehåller. Det duger inte att hänvisa till

potentiella juridiska problem utan att göra någonting för att samtidigt svara upp mot nämnda förslag.

Vänstermajoriteten har i sin budget för 2015 enbart fokuserat på ekologisk mat när de satt upp mål och prioriteringar. Det anser Centerpartiet är otillräckligt, därför behövs en bredare strategi. Staden ska under 2015 revidera sin upphandlingspolicy för att driva utvecklingen i hållbar riktning. I det arbetet vill Centerpartiet inarbeta krav på djurskydd. Därav förslagen i vår motion.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Birgitta Sevefjord (V) enligt följande.

Motionären lyfter en viktig och angelägen fråga som överensstämmer helt med den hållning majoriteten har.

När kopplingen mellan mat och hur den produceras får fullt genomslag i samhället får det effekt som kommer att göra skillnad.

Att minska köttkonsumtion generellt, utöka den vegetariska och att minska matsvinnet är andra viktiga principer.